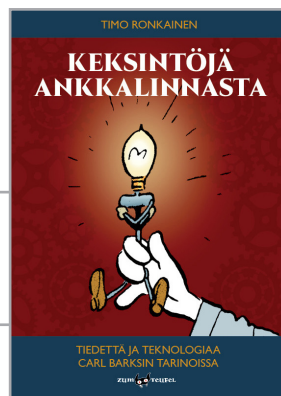

Pelle Pelottoman keksinnöt

Reijo Valta

Timo Ronkainen: *Keksintöjä Ankkalinnasta – Tiedettä ja teknologiaa Carl Barksin tarinoissa*. zum teufel 2022. 184 sivua.
ISBN 978-952-7454-34-3.

Syvällisesti Aku Ankan ja Disney-sarjakuvien maailmaan perehtynyt Timo Ronkainen (s. 1967) toimi aikoinaan *Ankkalinnan Pamaus* -fanilehden päätoimittajana. Lehti ilmestyi vuosina 1997–2019, ja Ronkainen kirjoitti lehteen laajasti ja monipuolisesti Disney-sarjakuviin ja -maailmaan liittyvistä asioista. Lehden ilmestymisen loppumisen jälkeen hän on julkaissut useita tietokirjoja, joissa hän on osin hyödyntänyt tätä parinkymmenen vuoden aikana kertynyttä ammattitaitoa.

Merkittävin Ronkaisen tekemistä tietokirjoista on vuonna 2021 julkaistu *Disney-sarjakuvien historia 1930–2020* (zum teufel 2021), jossa käydään läpi Disney-sarjakuvien tuotanto ja julkaisu ympäri maailman. Vastaavaa teosta ei ole tehty maailmallakaan – suomalaisten poikkeuksellinen kiinnostus Anka-sarjiksiin heijastuu myös haluna olla perusteellisesti selvillä siitä, mitä ja missä on julkaistu.

Tuoreessa teoksessa *Keksintöjä Ankkalinnasta* fokuksessa on Pelle Peloton ja hänen keksintönsä. Mitä Carl Barksin (1901–2000) luoma hahmo keksi ja miten se vaikutti Ankkalinnan yhteiskuntaan? Lisäksi Ronkainen tutkii sitä, olisivatko Pelottoman keksinnöt olleet mahdollisia meidän maailmassamme.

Teos keskittyy Carl Barksin tarinoissa esiintyvään Pelle Pelottomaan. Barksin tarinat ovat Disney-universumin Ankkalinnan syvä ydin, niin sanottu kaanon, johon muuta tuotantoa verrataan. Ankkamestari Barks loi keksijäkanaan vuonna 1952 julkaistuun tarinaan *Onnen kantamoinen*. Erilaisia höpsöjä keksijöitä ja tutkijoita oli sarjakuvissa aikaisemmin ollut koko liuta. Näihin Ronkainen tekee lyhyen katsauksen johdantona varsinaiseen asiaan.

Ronkainen etsii Pelottoman esikuvia myös todellisesta maailmasta. 1900-luvun alkupuolen tunnetuimpia keksijöitä olivat Thomas Alva Edison (1847–1931) ja Nikola Tesla (1856–1943). Pelle Peloton vertautuu enemmän Teslaan itsellisenä yrittäjänä. Ronkainen tekee tässä yhteydessä havainnon Walt Disneyn (1901–1966) ja Edisonin samankaltaisuudesta. Molempien palveluksessa oli suuri kaarti osaavia ihmisiä, mutta kaikki tehty työ tuli johtajan nimiin. Myös Disneyn oli tuttu nimi keksijäpiireissä, sillä animaatiostudiolla keksityt parannukset piirrosfilmien tekemiseen patentoitiin vain ja ainoastaan Disneyn nimiin.

Pelle Pelottoman oli tarkoitus olla lyhytaikainen vieras. Myöhemmin Barks katui sitä, ettei tehnyt Pelottomasta ankkaa. Pitkän kanan sommitteleminen ruutuuihin tuotti ajoittain vaikeuksia. Tosin Yhdysvaltain postilaitoksen monimutkaiset, lehtien sisältöön asti ulottuneet säännöt pitivät Pellen poissa useimmista Roope-setä tarinoista, koska saman lehden ykkös- ja kakkossarjoissa ei saanut esiintyä samoja hahmoja. Yhdysvaltain perustuslaki saattoi olla

hyvin vapaamielinen ja salliva, mutta alemman tason säännöksillä (kuten postiasetuksilla) voitiin mikromanageroida yhteiskuntaa erittäin tarkasti.

Barks luki säännöllisesti monia populaaritieteellisiä ja -teknologisia lehtiä (etenkin *Popular Science*, *Popular Mechanics* ja *National Geographic*). Niistä saattoi ammentaa aiheita sarjakuviin ja myös keksintöjä Pelottomalle. Ronkainen ansiokkaasti jäljittää esikuvia, mutta teoksen ajatuksena on pohtia keksintöjen toimivuutta todellisuudessa. Monella mielikuvituksellisella keksinnöllä on tieteellinen pohja. Joskus, esimerkiksi kemiallisten liuosten tai ääniaaltojen suhteen, oikea selitys on maallikolle yhtä lailla sanahelinää kuin Barksin keksimät perusteet.

Pelottoman keksimien erilaisten kaukosiirtolaitteiden kautta Ronkainen pääsee Buck Rogersin teleesiirtoon ja Star Trekin teleportaatiolaitteeseen ja siihen liitettyyn ”Heisenberg-kompensaattoriin”. Barksin selityksen mukaan kaukosiirto toimii ”filamenttoimattoman elektronisen emission avulla”. Teleportaatio saattaisi toimia Higgsin kentän avulla, mutta kvanttiteoreetikoilla on vielä paljon pohdittavaa tästä aiheesta.

Myöhemmin toteutetuista keksinnöistä Peloton kehitti esimerkiksi 3D-tulostettavan talon tarinassa *Kaikeksen keksijä*. Tosin Edisonin pajalla oli vastaavaa pohdittu jo 1910-luvulla. Eniten huomiota saanut Pelle Pelottoman keksintö lienee uponneen laivan nostaminen pöytätennispalloilla meren pohjasta (tarina *Pöytätennispallo* julkaistiin 1949). Tanskalainen insinööri ja keksijä Karl Krøyer kehitti vastaavan styrox-palloilla toimivan menetelmän 1964 kuwaitilaisen laivanhyylyn nostamiseksi. Hän haki keksinnölleen patenttia ja saikin sen Isossa-Britanniassa ja Saksassa. Alankomaissa hakemus kuitenkin hylättiin, koska hakemusta käsitellyt patenttivirkailija muisti sarjakuvan. Patenttiahhan ei voi myöntää, jos vastaava tapa on jotenkin ollut julkisuudessa. Tosin Krøyerin hakemusta koskevat asiakirjat on hävitetty ja virkailija on kuollut, joten täyttä varmuutta käsittelyn kulusta ei ole.

Ronkainen esipuheen lopuksi korostaa, että hän on ollut ”ehdottoman vakavissaan, mutta kieli poskessa”. Kirja tarjoaa oikeaa asiaa myös insinööreille ja teknologian historian tutkijoille, mutta selityksiä voi lukea myös pelkkänä viihteenä.

Kerrontaperinteen mukaan uutta ja erikoista selitetään enemmän kuin tuttua ja tavallista. Näin useampi Pelottoman hieno keksintö, kuten Pikku apulainen ja leijuauto, jäävät ilman Barksin tarkentavia selityksiä. Ronkainen koettaa valaista näidenkin saloja, mutta varsinkin Pikku apulaisen osalta se jää suuresti arvailujen varaan. Leijuauton olemusta Ronkainen onnistuu kuvaamaan toimintaperiaatediagrammissa.

Teokseen kuuluu luettelo Pelottoman Barksin tarinoissa tekemistä keksinnöistä. Listaa tarkastellessa käy ilmi, että suurin osa älynväläyksistä on ns. teknologisen polkuriippuvuuden piirin ulkopuolelta. Tämä selittää sen, että Pelottoman vaikutus Ankkalinnan yhteiskuntaan on niin vähäistä. Ronkainen tiivistää, että Pelle Peloton on teknologinen alkemisti, miltei taiteellinen luonne. Ajatukseen voi hyvin yhtyä.

Suomessa Pelle Pelottomasta on *Aku Ankeka* -lehden suuren suosion myötä synonyymi yksin toimivalle keksijälle. Tuon tuostakin jonkin uuden keksinnön yhteydessä lehdet kirjoittavat ”pellepelottomista”, jotka ovat tuottaneet arkea helpottavia uusia laitteita. Keksijät itsekään eivät yleensä pistä tällaista lempinimeä pahakseen. Jo tätä kautta teos Pelle Pelottoman keksinnöistä on hyvin perusteltu.